

הלכות יום טוב סימן תקכו

הקרקע טפה: יב [*] החוזר ונוטלו מיד הזוכה [*] *וימכרף על מצות ערוב, (לו) ואומר 'בדין זהא שרא לן לאפניו ולבשולי ולאטמוני (לו) ולאדלוהי שרָגא (לה) ולמעבד כל (יא) צָרְכְנא מיום טוב לשבת לנא ולפלוגי ופלוגי, או 'לכל בני העיר הזאת': הגה (לט) ומי שאינו יודע בלשון הקדש (מ) יוכל לאמרו בלשון לעז שפכין (מהר"ל): **יג** *אף-על-פי שהגיה ערוב, אינו יכול לבשל (מא) מיום-טוב (יב) וצ"ל ראשון (מב) לשבת: **יד** אם הגיח הערוב על דעת *לקסמף עליו כל זמן (מג) שיהיה קיים אפלו ליום-טוב אחר, (מד) *בלכתחלה

ת גם זה צנתי שם א טור בשם הרא"ש ובכל העמוד כ' ל' ב' ג' שם רבי נחמאל

שערי תשובה

העיר אפלו בקרלים רצופים, שלפי שהאינא נכנת המזכה אף על השוכח כמה פעמים רצופים, מכ"ש אם היה בינתיים רגל או גללים שעשה בהן ע"ת פתקון, ע"ש. ועין בח"צ סיקון קל מ"ש על דבר רש"י בריצה ומיש בכני"ו ע"ו, ע"ש: [*] חוזר ונוטלו מיד הזוכה כו'. עין בברי"ם בשם טור-ברקת שכתב: לא קוץ נהגו רבותי, אלא המזכה עליו עומד עמו והמקור נוטל הערוב בידו ואומר בדין ערובא כו' ולכל בני המדינה, ואחר כך נותן הערוב ביד המזכה ואומר לו זכה כו', אף השבילי לקטן והטור קתבו כה"ש, ע"ש. ועין בגנה'השלף סיקון קב שדעתו שמי שהוא רגיל לערב לאחרים א"צ לזכות לאחרים, וראייה מפי קל הנטב בסופו דאוקימנא במעריז קנהה כו', ע"ש. והקנטרס טוב-עין עין בסוף שם הגדולים שחבר מנח"י אולאי) כתב שיש מי שחולק עליו ודחה ראיתו עפ"י הרשב"א והרשב"א ז"ל, והמחבר כתב שם דהדיבעי יש לקסמף על מ"ש בגן המלך, וע"ש: [*] ומקור על מצות ערוב. ואם עושה עורב מצות ערוב תכשילין יחד, עין לעיל סיקון שטו (ביד-אורים) מה שכתבתי בזה, וכ"כ בשו"ת פרי-האדמה דסגי בבקשה אחת ומקור על מצות ערובין, וע"ש סיקון עב בשעור הערוב: [יב] ראשון. כעב"ט. וכתב הר"ד"ק סיקון תקנא, הביאו ברי"ו: מיני עופות ומיני בשר שאם יבשלו

באר היטב

(יא) צָרְכְנא. כ' רש"ל: אם לא התנה בפרוש ילשחט' אינו יכול לשחט ביו"ט לשבת, וט"ו חולק עליו והעלה דאין להשיגו עליו לאטר השחיטה מיו"ט לשבת אם הגיח ע"ת, ע"ש, וכ"פ בה"ח, וכ"מ בתשובת גת-נרדים ח"א"ח כ'ל ד סימן ה ד"א צ' לפשר 'ילשחט'. והשכנה"ג בהגהת ב"י אות י כתב דלכתחלה ראוי לומר בפרוש ילשחט' וישן נוהג הוא ז"ל. ועין יד-אדמו"ר (יב) ראשון. הינו שקל יו"ט ביום ה' ו', משא"כ אם חל יום ו' ויום השבת פשיטא דקמ"ר לבשל ביום ו' שהוא יו"ט ראשון ע"י ע"ת. וכתב רש"ל דאפלו אם עבר ובשל ביום א' דהינו ביום ה' דאסור לאכלו בשבת, וט"ו חולק עליו ומתיר לאכל בשבת, וכ"כ שאין אסור לאכלו עכ"פ ביו"ט, ע"ש. אם חל יו"ט ביום ו' ויום השבת יאמר בע"ת לקעבד כל צָרְכְנא מיו"ט לחברו ומיו"ט לשבת, עין ט"ו השעם. ועמ"א ביום שחיטתו אינם יפים לאכל כמו הפשטים מאתמול, מפר לשחטם ביום ראשון, ע"ש.

באר הלכה

סגי למאה, והתוספות ירחשלים מסתפק בזה, עין שם: * ומקורף על מצות ערוב⁴⁹). ואם הגיח ערוב בשליחות והמכשיל הוא יש המשלח אם צריך לקרן עליו, כתב הגר"י שמה"י בזה, אם האמירה הוא עקר של לו לקרן⁵⁰, אבל למאן דקיבא לה דהאמירה אינו מעכב קלל אין לו לקרן מהאחר שאין עושה כלום⁵¹, עין שם⁵²: * לקסמף עליו כל זמן שהוא קיים. ורצה לומר, שכלל בתנאי לא 'בקרין ערובא' שבתות אחרות ששיעורו סמוך ליום-טוב: * לכתחלה לא יסמף וכו'. עין משנה ברורה מה שכתבנו דיש דעות בין הפוסקים וכי'. דע, דיש עוד דעה שלישית בין הפוסקים (והוא דעת מרדכי והתהות ממוני בשם הירושלמי), דליום-טוב אחר אין יכולין לערב, אבל לאותו יום-טוב, בגוף שחל סבות ביום חמישי, שיכול לומר ערב-יום-טוב שיהיה גם על שמיני-עצרת [ועין בבאר הגר"א דהעתיק דין זה גם ב"מ בשם הגדולים הירושלמי, וכן דמכיל דמפל מקום מתמיד הפל"בו מלשון המשנה 'ועושה תבשיל מערב-יום-טוב, משמע דוקא מערב-יום-טוב, אכן המחקרים, והינו הפל"בו בשם רבנו נחמאל, מחמיר אף בזה, עין בבית-יוסף, ועל-פ"י יש להתמיר לכתחלה פטסק השלחן-ערוך. וגם משמע מבית-יוסף, דלדעת המחקרין טוב לכתחלה לעשות תבשיל מערב-יום-טוב גופא ולא מקדם אף שישנו ארבי-יום-טוב לשם ערוב, כדאי דק מלשון המשנה ועושה תבשיל מערב-יום-טוב וכי', אכן אם אין לו, בנדאי בשר אף לכתחלה אם רק הניחו לשם ערוב, וכן כתבנו למעלה בסעף ו וערב מתחלה (נו) על-מנת פן שייבשל ביום ראשון, (נט) לא מהגי, (ס) ובפרט בזמננו שיום-טוב שני כהו' מדאוריתא, שאלו היה יום חל בינתיים, בנדאי לא מהגי ערוב לבשל מיום-טוב לשבת: (מב) לשבת. ובדיעבד אם עבר ובשל או שגג ובשל, (סא) דעת הש"י להתיר גדלקמן סעף כג, וכל-שפן אם לא בשל מאכלים אחרים לשבת: **יד** (מג) שיהיה קיים. בגון (סב) מעשן שמתקיים מים הרבה: (מד) לכתחלה לא יסמף וכי'. דיש דעות בזה בין הפוסקים: (מג) יש אומרים, דלטעם הערוב המוכא בסעף א, יכול לערב ערב-יום-טוב ולהתנות שיהיה לערוב (סד) אף ליום-טוב

משנה ברורה

מנח על איזה דבר, שצריך להגביהו פתח. ועין לעיל סיקון שטו סעף ט ובמה שכתבנו⁴⁶: **יב** (לו) ואומר 'בדין זהא שרא לן' וכי'. ומוכח דעת הרמ"א לקמן בסעף כ דהאמירה זו מעכב. (י) ויש חולקין בזה ואומרים שאין זה אלא לכתחלה, הא אם שכח לית לן בזה, בינן שהיכן תבשיל להתיר לו הבשול, ויתקבר לקמן בסעף כ: (זו) 'לאדלוהי שרָגא'. ויש שכתבו (נא) גם 'לאפוקי' [הינו הוצאתה], מיהו, (נב) בדעיבד אם לא הוציאו להני תרתי, לכלי עלמא אין להתמיר, דנקללים בלמעבד כל צָרְכְנא: (לח) 'למעבד כל צָרְכְנא'. ושוב מתירין כל המלאכות. וכתבו האחרונים דגם שחיטה נכללת בזה, (נג) ומפל מקום לכתחלה טוב לפרט ב'בקרין' גם שחיטה: (לט) ומי שאינו יודע בלשון הקדש וכי'⁴⁷). שהרי צריך לומר שסומך על זה, ואם אינו מבין מה שאומר (נד) אם-פן לא סמך עליהם בפיו: (מ) יכול וכי'. בלומר, (נז) צריך לומר: **יג** (מא) מיום-טוב ראשון. פרוש, כשקח יום-טוב ראשון (נו) ביום חמישי, דהא יכול לבשל ביום ששי, שהוא יום-טוב שני. ואפלו אם יודע שיהיה לו אנס ביום-טוב שני שלא יוכל לבשל בו, דלא תקנו ערוב (נט) אלא מיום הפסוק לשבת ולא מיום שלפניו, (ס) ובפרט בזמננו שיום-טוב שני כהו' מדאוריתא, שאלו היה יום חל בינתיים, בנדאי לא מהגי ערוב לבשל מיום-טוב לשבת: (מב) לשבת. ובדיעבד אם עבר ובשל או שגג ובשל, (סא) דעת הש"י להתיר גדלקמן סעף כג, וכל-שפן אם לא בשל מאכלים אחרים לשבת: **יד** (מג) שיהיה קיים. בגון (סב) מעשן שמתקיים מים הרבה: (מד) לכתחלה לא יסמף וכי'. דיש דעות בזה בין הפוסקים: (מג) יש אומרים, דלטעם הערוב המוכא בסעף א, יכול לערב ערב-יום-טוב ולהתנות שיהיה לערוב (סד) אף ליום-טוב

שער הציני

(י) מהרש"ל: (נא) עבודת-הקדש: (נב) אפלו לרמ"א בסעף כ בהג"ה, דהא הרבה פוסקים לא הצריכו לומר אפלו לכתחלה, וכמו שכתב הרשב"א שם וכמו שהצריך הבית-יוסף להקדיא. ועין לקמן בסעף יט דהא אפלו לא ערב קלל מתרים להדליק לחד מאן-דאמר, וכל-שפן בזה: (נג) אחרונים: (נד) הגר"א: (נז) פן מוכח בבאר הגר"א ופשט, ובפרט לרמ"א בסעף כ דהאמירה מעכב. ועין בקנטרס אחרון של הגר"א⁴⁸: (נו) דאם חל ביום ששי פשיטא דמותר⁵³ אף שהוא יום ראשון, והעולם טועין בזה [וכתבו: (ז) (זו) לא לא הכי בנדאי לא מהגי [מ"א]: (נא) הפגן-אברהם מסתפק לחד טעמא שכתבתי יוסף [ועין המחצית-השקל שמהפך במקו-אברהם הגרסא, דלטעם הרא"ש פשיטא דאסור, והגר"י מקים הגרסא וסב"א לה דאדברה, דלטעם הרא"ש מספקא לה דשרי, ובגר"י גם כן מוכח פן, שכתב להוכיח מהרא"ש דבקמקום דאי אפשר בשני שרין, אבל העלת-תמיד הקסים לאטר משעם זה שלא תקנו ערוב רק ליום הפסוק, וכן כתב האילה ובה ששמו דהריב"ש, וכן משמע מהגר"א, וכן כתבו הגר"י וחי"א אדם, ואף דהגר"י דק מלשון הרא"ש להתיר במקום פסוק כמו שכתב בשערי-תשובה, אבל רבים הם שספקו הטעם דשבת רחוקה לא הגהה במש"כ בית-יוסף, וכן הוא בהגר"י בקנטרס אחרון: (נט) הרבה פוסקים, ומכאן בבית-יוסף: (ס) רא"ש ורבנו יצחק. ולדעת המחצית-השקל אסור משעם זה אפלו באנס ביום-טוב שני: (סא) וחולק על מהרש"ל שכתב לאטר בזה, וזולק מפעף כג, דהתם אין לו מה לאכל בשבת אבל הקא אפשר לו לבשל ביום שני. ובקמ"ד דברי מהרש"ל צריכים עיון, דהלא לא בשביל שבת התירו, דאף כהו' שרי, ואין לומר דבשבת יש להתמיר טפי היכי דאפשר משום הנכה, דהלא אסור מלאכה יש פאן ה'ענן מלאכה לא עירף חל משבת, ואלא ממש דעצם המלאכה בדעיבד לא אסור, ואם-פן הכי נמי בזה. וכתבה-שלום האר"י, ואין דכריו נראין: (סב) בית-יוסף: (סג) הרא"ש לטעמא דב' אשי, והכי נקטין, כמו שפסק בבית-יוסף דאף ליום-טוב אחר שרי: (סד) וכל-שפן לאותו יום-טוב למים האחרונים אם הגיח על דעת פן, דשרי לבקמה פוסקים, גדלקמה:

הלכות יום טוב סימן תקכו

ביאורים ומוספים

הוא מפני שבישול העירוב הוא מכלל עשייתו, וזה גם טעם הדבר להצריך לבשלו בערב יום טוב, ולא קודם לכן.

[משנ"ב ס"ק מז]

נאכל העירוב⁶⁷.

67 ומי שהניח עירוב ובירך עליו, ולאחר מכן נאכל העירוב או שאבד ובא להניח עירוב חדש, דעת הגרי"ש אלישיב (לקט הלכות יום טוב וחול המועד פ"ט ס"טו) שיש לברך עליו, כיון שהעירוב הראשון התבטל.

[משנ"ב ס"ק מח]

כְּיָת⁶⁸.

68 והאם מותר לכתחילה לאכול ביום טוב מהעירוב ולהשאיר ממנו כזית לשבת, כתב המאמר מרדכי (ס"ק טז) שמלשון הגמרא והפוסקים שדיברו על אופן שנאכל העירוב בדיעבד, משמע שאסור הדבר לכתחילה, ומשום שחששו שמא ישכח ולא ישיר כשיעור כזית. והוסיף, שלפיכך טוב להיזהר שלא להניח בתחילה עירוב כזה שיצטרך לאכול חלק ממנו ביום טוב.

הגרש"ז אויערבך (שש"כ פמ"ו הע' ק, עירוב תבשילין הערך יד העירוב ס"א אות א) כתב, שיתכן שגם בדיעבד אינו מועיל להניח עירוב על דעת לאכול חלק ממנו ביום טוב, כיון שמהות העירוב היא שיהיה התבשיל מיוחד לשבת, ורק שבדיעבד אם נאכל או אבד ונשתתיר ממנו כזית, מועיל הדבר, וסיים שצ"ע.

[משנ"ב ס"ק מח]

יכול לאכול⁶⁹ וכו', ובמקנה יבצע עֲלֵי⁷⁰.

69 אולם לגבי המזכה את עירובו לכל בני העיר (וכגון גדול העיר), דעת הגרש"ז אויערבך (שש"כ פ"ב הע' לו) שאסור לאחד מבני העיר לאכול את התבשיל ביום טוב (לאחר שגמר את הכנת צרכי עצמו), משום איסור גזל, שאין רשות לאוכלו אלא בשבת או ביום טוב לאחר שכולם גמרו להכין צרכי שבת.

60 אמנם לענין אכילת הפת של עירובי חצרות לנהגים לערב כל ערב שבת, התבאר ברמ"א לעיל (סי' שצד ס"ב) שיש לבצוע עליו בסעודת שחרית, וביאר המשגיב שם (ס"ק ד) שהוא מטעם יהוה ואתעביד ביה וכו' (והוסיף שאף שיוכל לבצוע בסעודת ערבית, מ"מ טוב יותר לבצוע עליו בשחרית משום שלפעמים מקדים לאכול קודם חשיכה), ולא הצריך מטעם זה להמתין מלאוכלו עד סעודה שלישית (ואכן השו"ע הרב (כאן סכ"ה) הביא בזה שתי דעות, שיש שסברו שבצוע באחת משלש סעודות השבת שירצה, ויש שסברו שנהגים לעשות עליו מצוות הרבה, ולהניחו לסעודה שלישית).

ולגבי הנהגים לבצוע בכל סעודה משעדות השבת את שני הלחמים (כמבואר לעיל (סי' רעד ס"ק ד)), דעת הגרש"ז אויערבך (שש"כ פ"ב הע' לו) שמוטב שיקדימו לכבד את העירוב לאוכלו בליל שבת, או שיהלוקו את הלחם והתבשיל לאכול את האחד בלילה ואת האחר ביום (ראה משגיב לעיל (סי' תעג ס"ק לב) לענין נתינת הורוע של ליל הסדר לתוך הצלי שאוכלים למחרת). וראה מה שהבאנו לעיל (ס"ק יא) בענין 'כיון דאתעביד וכו'.

[משנ"ב ס"ק מט]

התחיל בקִּשְׁתָּ⁶¹.

61 ובאופן זה שנאכל העירוב קודם שגמר עיסתו, הסתפק בשו"ת מהרי"ל דיסקין (ק"א סי' ה אות נט) האם היינו דוקא בנאכל העירוב בשוגג או שמא אפילו באכלו במזיד. והכתב סופר (ביצה יז, ב ד"ה ונאכל) דייק ממה שכתב בגמרא (שם) לשון 'נאכל' [בשונה מלשון המושג (שם טו), שכתוב 'אכלו'], שבאו לומר דוקא בנאכל בשוגג גומר עיסתו, אבל לא באכלו במזיד.

[משנ"ב ס"ק מו]

דְּלֶקְתָּחֵלָה צְרִיף לְהַחֲמִיר כְּדַעָה⁶⁴.

64 אולם להניח את העירוב בליל ערב יום טוב, כתב בשו"ת שבת הלוי (ח"ט סי' כט אות ד) שבשעת הדחק כגון שירא שישכח מחר לערב, יש להקל בדבר, ואף לברך על כך, וסיים, שמי"מ מי שלבו נוקפו לא יברך על כך.

[שעה"צ ס"ק סו]

קָבַרְתָּ נְבָא כְּדֵי שְׂיִבְרָ⁶⁵.

65 היינו שעל ידי שהצריכו להכין תבשיל אחד מערב יום טוב עבור שבת שאחריו, יזכרו האנשים את השבת, ויבאו לברור מערב יום טוב מנה יפה לשבת ומנה יפה ליום טוב, ולא יאכלו את הכל ביום טוב.

ולפי טעם זה כתב בשו"ת שאגת אריה (סי' קב), שהיה אפשר להוכיח ממה שתיקנו 'עירובי תבשילין' גם בראש השנה שחל בערב שבת [כמבואר בגמרא (ביצה ו, א) והובא בשו"ע להלן (סכ"ב)], שנהגת בראש השנה מצות שמחת יום טוב כמו בשאר ימים טובים (וכמו שכתב המשגיב לקמן (סי' תקצו ס"ק א)), ולכן גם בראש השנה יש לברור מנה יפה לשבת כדי שלא יגמור הכל בראש השנה משום שמחת יום טוב [אמנם כתב שם, שיש לדחות את הראיה ולומר שר"א מודה גם לטעם שאמר רב אשי, ואכן רק משום טעמו של רב אשי צריך לערב בראש השנה].

והאור שמח (פ"ו מהל' יום טוב הי"ז) כתב, שיש לדחות את הראיה, שיתכן שגם אם טעם התקנה אינו שייך לגבי ראש השנה, מי"מ לא הוציאו חז"ל יום זה מכלל שאר ימים טובים, שהרי יכול הדבר להביא לידי קלקול שיחשבו שראש השנה שונה משאר ימים טובים ויבואו לבשל בו לצורך יום חול.

ולענין ראש חודש שחל בערב שבת, כתב השאגת אריה (שם) בטעם הדבר שלא תיקנו בו 'עירובי תבשילין' [שאף שאינו יום האסור במלאכה, נקט השאגת אריה שלפי טעם זה אין התקנה שייכת לאיסור מלאכה כלל] ששונה ראש חודש, שאף על פי שאסור להתענות בו, מ"מ אין מצוה להרבות בו כל כך בסעודה.

ובשו"ת בנין שלמה (ח"ב א"ח סי' מוח), כתב, שלגבי יום שהוא חול אין שייך כלל טעם התקנה, כיון שגם אם יאכל הכל ולא ישיר לשבת כלום, יוכל לאחר מכן לקנות מהשוק לכבוד שבת. והוסיף, שלפיכך גם לא תיקנו 'עירובי תבשילין' בפורים שחל בערב שבת, אף על פי שמצוה להרבות בו בסעודה, וכמו שכתב הרמ"א לקמן (ריש סי' תרצה), וכן כתב בשו"ת התעוררות תשובה (א"ח ח"ב סי' קעד). והוסיף בשו"ת בנין שלמה שם, שלפיכך גם לא תיקנו עירובי תבשילין בערב שבת שבחול המועד, אף על פי שכתב המג"א (סי' תקל ס"ק א בשם תניא, והובא במשגיב שם ס"ק א) שיש חיוב לכבד את חול המועד במאכל ובמשתה.

[בה"ל ד"ה לתתלה]

וכן פתקנו למעלה כְּסִיף ו כְּבִיאור תְּלָה, עֵץ שֶׁסִּי⁶⁶.

66 שם (ד"ה ערשים) כתב, שגם לדעת שסברה שצריך לבשל במיוחד לצורך העירוב, היינו רק למצוה מן המובחר, אבל בדיעבד כשר גם אם הניח דברים שלא התבשלו לצורך העירוב.

ובביאור מה שדימה דין בישול העירוב בערב יום טוב לדין בישול לצורך העירוב, כתב בספר בהדין עירובא (סכ"ח אות א) שכוונתו שמי"מ דיוק לשון המשנה 'ועתה תבשיל מערב יום טוב', שמשמע שצריך לבשל ביום זה, דא"א בדוקא, שהרי גם העשייה הנזכרת בלשון המשנה היא לאו בדוקא, ובאופן נוסף כתב לבאר שם (אות ד), שהנוגים שוים בטעמם, שהצד שצריך לבשל לצורך העירוב,

הַלְבוּת יוֹם טוֹב סִימָן תַּקְבוֹ

קְנָא בְּאֵר הַגּוֹלָה

ג קצת רא"ש
לשעמ דרב אשי
בתיב תבשילין שם
בגמרא ט"ו ד משנה
שם ב' ב' ו' שם י'
ו מיקרא דאבי שם
ז תראבי' השמות
ב'קן ו מהלכות
י'ט'ט' וקח' הרב המגיד שפגרא נבנה היא

לא יסמך עליו ליום טוב אחר, *אָבֵל בְּדִיעֵבֶד (מה) יְכוּל לְסַמֵּךְ עָלָיו: טו (מו) יִנְאָכֵל (יג) הַעֲרוֹב או שאבד קדם שבשיל לשבת, אינו יכול לבשל אלא-אם-כן נשתייר ממנו (מו) פִּזְוִת: טז הַלְאָחֵר שהכין צרכי שבת, (מח) יְכוּל (יד) לְאָכְלוּ: יז (מט) הַתְּחִיל בַּעֲשׂוֹת וְנִאָכֵל הַעֲרוֹב, *גוֹמֵר אוֹתָהּ עֶשֶׂה, והוא הדין אם התחיל (טו) לְבַשֵּׁל, שְׁגוֹמֵר (ג) אוֹתוֹ הַתְּבַשִּׁיל שֶׁהִתְחִיל: יח (נא) יֶאֱפֶה וְלֹא בִשַׁל (נב) או בִשַׁל וְלֹא אֶפֶה וְנִאָכֵל הַעֲרוֹב או אבד, מה שנעשה בהתר, אפלו נתפסו בו לצורך יום-טוב יכול יוֹסֵט, וקח' הרב המגיד שפגרא נבנה היא

שְׁעָרֵי תְּשׁוּבָה

נראה שר"ל כשצריך להם ביום ראשון או שאכל מפני קצת: [ג] הַעֲרוֹב, וקחב בשו"ת פ"י כח"י חלק א"ח סימן טו: נאבד תבשיל ונתפס נשאר, שהפסידו תע"ב והסמך לא הפסיד, אף שמהר"ל בשם מהר"ק מחמיר מ"מ הא הרמ"א השיטת, גם כי בספ"ק אימא להודיא שאם נאבד תבשיל סומקין על תאפור, עין שם:

יבצע עליו, כמ"ש בס"ק ב: (יב) לְבַשֵּׁל, אפלו לא הניח הקדרה ערך אצל

בְּאֵר הַלְבָּה

בבאר הלקה, עין שם 56: * אָבֵל בְּדִיעֵבֶד יְכוּל לְסַמֵּךְ עָלָיו. הנה הפוסקים לא בארו אם די בכזת אחד או צריך פזית לכל יום טוב, ולקאורה מסבא נראה דלא מהני אף דייעבד אלא אם-כן יש בו שער פזית לכל יום טוב שיערב עליו, דלא דמי לצורכי תצורות, דכל זמן שהא קנס להי יום-טוב משפין בו, אבל פאן שתקנו שיעין תבשיל מערב-יום טוב כדי שאפא ויבשל על סוף זה, ונב"ל בסעיף א, ואם-כן פאן שרופא לערב עתה גם על יום טוב אחר צריך פזית ומה בביביל אותו יום טוב, דהלא נתקב אלו הכין ליום טוב ההוא גם-כן מהיום, ויפיה תקנוה אם לא יניח פזית ומה שביביל יום טוב ההוא, אכן מלשון המסבא ר"ל דעת לסמך עליו, משמע דעל פזית גופא סומך, וכן נראה קצת מלשון הר"א ש פכתב ערב אחד לשבת זו ולשבת הבאה, וביחוד נראה מירושלמי שכתב 'מערב אדם פת כביצה ותבשיל פזית וסומך עליו עד מוצאי יום טוב האחרון', והתמיהו המדכי להלקה וכן הנהגות מיומני, הרי משמע להקיא דעל פזית אחד סומך אף על יום טוב האחרון; אם לא שנתחלק דכל הנמים טובים עד יום טוב אחרון חשיב לה פאחד ואין צריך להבנה ומה, מה שאין פן ימים טוב לתברו צריך על כל יום טוב פזית בפני עצמו ונקאמת פן הוא דעת הנהגות מיומני בעשר הדין, ודוקא עד יום טוב האחרון מהני ערוב ולא יום טוב אחר, כמבאר בבית יוסף]. היצא לן מדברינו, דבדיעבד יכול לסמך על הירושלמי אף בזה דיי בכזת אחד, אלא דמכל מקום יש לדון דאולי רק לאותו יום טוב, וכיון דמקור דין זה הוא מירושלמי, הכו דלא להוסיף עלה, וכדעת הנהגות מיומני המובא בבית יוסף, אבל ליום טוב אחר, דלדעת הפל"ב אי אפשר לערב כלל מקדם, דצריך לבשל ולהניח בכל ערב-יום טוב גופא, ועל-כן אף אם נקל בדיעבד בערוב שערב עכשו ליום טוב אחר, אפשר דצריך דוקא שיהיה על-כף פזית פזית אחרת שביביל, וצריך עיון. אכן כל זה אם מניח ואומר עכשו 'בהדין ערבא בשעה שפנינו לכל הנמים טובים הבאים לפני, אבל אם נשאר קנס בכזת וחזרו ואומר 'בהדין ערבא' באתו ערב-יום טוב, פשוט קמחי אף בכזת אחד, דהשתא הוא ערב חרש: * גוֹמֵר אוֹתָהּ עֶשֶׂה. עין בבית יוסף שהרא"ש ותר"ן נספסוקו בזה, וסתם המסבא להחמיר דוקא אותה עשה, וכן סתמו האחרונים, וכן הביא בספר קרבן נתנאל בשם הראב"ן ויבכרן לפי מה דהביא בנהר"שלוש בשם הארחות חיים בשם הראב"ד, דעת הראב"ד גם-כן הכי בהדיא: אכן יש מקלין בזה: הברכ"י יוסף בשם הריב"ז, שאם התחיל עושה כל צרכיו, וכן תלמידו השיטה מקבצת שדיק

בְּאֵר הַיֵּטֵב

שהניח בצ"ע, דאם ידע שיהיה לו ביום שני אנס שלא יוכל לאפות בגון ביום חגם, אי שרי לאפות או לבשל ביום ראשון אם היה דעתו לרק בשעת ערוב, ע"ש: (יג) הַעֲרוֹב. הינו התבשיל, אבל אם נאכל הפת אין בכך בלח, ע"כ. ואפלו חל יו"ט ביום ה' ויום ר' ונזכר ביו"ט ראשון א"צ לערב, ישי"ש ועי' סעיף כב: (יד) לְאָכְלוּ. ומ"מ יניח אותו לתלם משנה בערבית ושחרית ולמנוחה

מְשֻׁנָּה בְּרוּרָה

אחר אם יתקיים, דאף דנמצא שהניח הערוב זמן רב קדם יום טוב ההוא לא אכפת לו, כיון דעל-כף פזית קבר התחיל להכין לשבת ההוא מזמן קדם בימות החול. (סח) ויש אומרים דמצתו להניחו דוקא בערב אותו יום טוב שפא להתיר לבשל בו, ואפלו אם הניח שנים או שלשה ימים מקדם לא מהני, והכריע המחבר דלכתחלה צריך להחמיר (סו) כדב"ע 541, ובדיעבד סומקין על המקלין באסור דבכ"ז: (מה) יְכוּל לְסַמֵּךְ. הינו, כשהניח הערוב על יום טוב אחר ולא נזכר לערב שנית בערב-יום טוב, סומך על ערוב זה לאפות ולבשל, אבל אם נזכר קדם יום טוב (סו) צריך לערב שנית ולומר 'בהדין ערבא', אבל לא ירצה שנית: טו (מו) יִנְאָכֵל הַעֲרוֹב. הינו התבשיל, אבל נאכל הפת (סח) אין בכך בלח; ואפלו אם חל יום טוב ביום חמישי יום ששי (סט) ונזכר בראשון שאבד הפת, אין צריך לערב על תנאי, אלא סומך על התבשיל לחדו שהוא עקר הערוב, דלדעיל בסעיף ב: (מו) פִּזְוִתָּהּ. וזהו שעור ערוב, דלדעיל בסעיף ג: טז (מח) יְכוּל לְאָכְלוּ. מקל מקום לכתחלה (ע) נכון שנייה אותו לתלם משנה בערבית ושחרית ובמנוחה יבצע עליו, וכיון דאתעביד בו מצוה תדא יתעביד בו מצוה אחריתא: יז (מט) הַתְּחִיל בַּעֲשׂוֹת. רק (עב) ללוש, גומר האפות: (ג) אוֹתוֹ הַתְּבַשִּׁיל. אפלו (עג) לא הניחה עדין אצל האש ורק שהתחיל בה, בגון שתחף ראשי הלפחות וכדומה, גומר אותה לבשלה: יח (נא) אֶפֶה וְלֹא בִשַׁל וְכוּ'. כאן בא להשמיענו דין חדש, דכשנאבד הערוב קדם סעודת יום טוב, יכול להשאיר מה שבשיל ביום טוב לצורך יום טוב עצמו לשבת, (עג) דכיון דבשלים בשעה שהיה הערוב קנס והיה יכול לבשלים לשבת, מה שפנן בהם לצורך יום טוב לא הפסיד בזה ויכול להשאירם לשבת ולבשל אחרים לצורך יום טוב, (עד) אבל מה שבשיל ליום טוב אחר שנאבד ערובו אינו יכול להשאיר לשבת ולבשל אחרים לצורך יום טוב, דהא יש לו תבשילין ליום טוב: (נב) או בִשַׁל וְלֹא אֶפֶה. הלשון (עה) אינו מדקדק, דהוא הדין אם אפה ובשל

שְׁעַר הַצִּיּוֹן

(סח) כ'לבו בשם רבנו נתנאל: (סו) פן כתבו הנהר"שלוש ומאמר מרדכי בית מאיר דזוהו טעם המחבר, וכמו שמבאר בבית יוסף, דחשש לדעת הפל"ב, והפל"ב בו אזיל גם-כן אף לרב אשי, וכמבאר בדבריו שכתב לכלהו אמונאי, ודלא ק"ט דמשמע מה דהקמרא הוא מפני סכנת נבא כדי שיבכר 56, אבל גם-כן אין מקום לתקנא זו, דהא קמא לן רב אשי לגבי רבא, וכן כתבו הנמקדים ונשב"א בעבודת הקדש וימ"א קרב אבי: (סח) מאמר מרדכי ותר"ן: (סח) הלא מגן אברהם: (ע) ט"ו ומגן אברהם בשם רש"ל שפן נהג בספר"מ, וכן סתבנו לעיל בשם המהר"י"מ, (עא) (עב) מגן אברהם ואלהי רבה וחקד משה וש"א: (עג) דין זה נובע מהראב"ד על-פי פרוש הרב המגיד, והתמיהו גם-כן הלבוש, וכתבו האחרונים דכריי כמו שכתבנו ואלהי רבה וחקד משה ומאמר מרדכי ונהר"שלוש, ותמיהו על הש"ו שהקשה על הלבוש לחנם, ודבריו מבזרין כמו שכתבתי: (עד) אלהי רבה ומאמר מרדכי ונהר"שלוש: (עה) כל האחרונים הקשו זאת, דלשון הראב"ד שכתב 'אם אפה ולא בשל או בשל ולא אפה' אינו מדקדק לפרוש הרב המגיד, דמאי נקאמה בזה, דהלא עקר בא לאשמעינן שייכל להשאיר מה שנעשה ליום טוב לצורך שבת, ואם-כן אף אם אפה ובשל נמי. והנה בעקר דינו דהרב המגיד לא נתקלף האחרונים דרתי אמת, אף על פרושו תמיה, ונב"ל ומצאתי במאמר מרדכי שהביא בשם הארחות חיים דמוכח מה פנה אחרת בדברי הראב"ד והוא נכון מאד, דמה שכתב 'אם אפה ולא בשל' קאי על שבת, שאפא לשבת ולא גמר לצרכו שפנן לו בשל או להפק, אז יכול להסתפק רק כמה שנעשה לצורך שבת בשעת הפר שהיה ערובו קנס, והוא קאי על דינא דאבי שאם התחיל גומר, והבין דבזת הנמקדים מדחסם הדברים שגומר כל מלאכת האפיה, וכספא דהיא"ש, ועל זה חולק הראב"ד, דרק אותה מלאכה שהתחיל בהתר גומר ותו לא, ומדקן לשון הראב"ד, עין שם. ועין מה שכתבנו בבאר הלקה שבאמת דעת הנמקדים גם-כן הכי:

הלכות יום טוב סימן תקכו

הוא (ג) להניחו לשבת ולבשל מכאן ואילף ליום טוב: יט מי שלא ערב, (נד) מתר להדליק (טו) גר של שבת. (נה) ט"ז אוסרין: כ (נו) *מי שלא ערב, בשם שאסור לבשל לעצמו כף אסור לבשל (נד) לאחרים ואפלו בביתם, (נח) וגם אחרים אסורים (נט) לבשל לו, ואין לו תקנה אלא שיתן קמחו ותבשילו (ס) לאחרים שערכו במתנה והם אופין ומבשלים ונותנים לו, ואפלו בביתו יכולים לבשל. (סא) ואם אין שם (פ) אחרים שערכו, כ"ש אומרים שממר לאפות (סב) בצמצום פת אחד ולבשל קדרה אחת ולהדליק גר אחד: ה הגה ואם הניח ערוב ולא הזכיר המלאכות בהדא, אלא אמר 'גרין יתא שרי לן למעבד כל צרכנא', (סג) הני

ח בתיאור מדינת
הרמב"ם בפסח לשון
הערוב ט הירוש
והנין שם הערב ב
הבבא י בבבא
והנפשה שם י"ו
כ מימא דרב הווא
כ"א קפי פורש
הירא"ש שם

באר היטב

האש רק שהתחיל בתקנתו כגון שחתך התפוח וכדומה, מותר לבשלו, מ"א: (טו) גר. האחרונים העלו דאם לא ערב אסור להדליק, לכן אין

באר הגולה

מפורש רש"י שכתב 'התחיל לתקנה ולאפותה גומר הכל', ודיק השיטה מקצת שפנתו שומר אף שאר תבשילין, וברש"י שלפנינו אינו כותב זה כי אם ברש"י שבר"י, וכפי הנראה שגם לפני הר"ן היה גרסא זו ובשני קצת: לאפות או לבשל גומר הכל, אכן הר"ן אף שכתב כן, אפלו הכי נסתפק על שאר תבשילין, ונראה שספרו שגומר הכל הינו כל מלאכות הלישה [נגון עריכה ורדידת] או כל מלאכות האפייה כמאי נזנא, אבל לשאר תבשילין ספק הוא. ומלשון הרמב"ם שכתב וזה לשונו: דצריך שיהיה קום ערובו עד שיגמר כל מה שצריך לאפות ולבשל, ואכל הערוב או אכר או נשך קדם שצאפה או יבשל, הרי זה אסור לאפות ולבשל, עד כאן לשונו, הרי מתחלה כתב להדיא דצריך שיהיה קום עד שיגמר הכל, וגם מסוף דבריו קום שצאפה או יבשל, מכנה לכאורה דאף אם עשה דבר אחד, אפינה או בשול, ולא נחסר אלא השגחה, אסור, ואם כן, לבסוף דמסיק 'התחיל בעתו או בתבשיליו גומר, הינו בעל-פירוש אותה העשה ואתו תבשיל, כן נראה לכאורה מלשונו, וגם ברש"י דמתינתן כתב נמי להדיא 'אכלו או שאבד קדם ששכשל כל צרכי שבת', מבאר נמי דלא כמו שדיק השיטה מקצת, אם לא שנאמר 'דרש"י מפרש דאפי' דמטר צקטיני דאכל על המלחה, דאנן קאנין כן להלכה למעשה, או דאפי' מפרש כן למתינתין דלא בהבנתה הפשוטה. ומכל מקום נראה לי, דכיון דבראב"ד [כפי מה שהעתיקו האחרונים חיים] משמע להדיא לאסור, וכן משמעות הרמב"ם לעניני דעמי כפ"ל, וכן בראב"ד המובא בפרו' נתנאל, וכן הוא בלשון רש"י במשנה, אין נכון לזה פוסק השלחן-ערוב ואחרונים: * מי שלא ערב וכו'. עין משנה בורה דבני-ביתו של אדם נטפלין לו, כן כתב השם של שלמה והעתיקהו האחרונים, אולם לענין משרתו שלו העבדית לא ארע, דלסקרת הירא"ש שפרק ב סימן ו תלוי דין מן צריך ערוב לעצמו - איתו איש שמונח על-ידו, וכיון דקאמא לן דעל-ידי עבדו ושפחתו העבדים יוכל לזפות לאחרים, ממילא לכאורה צריך ערוב לעצמן ואין נטפלים לו⁷², אם לא שנתן הערוב לידם או שזפה להן על-ידי אחר. והדברי

משנה ברוכה
ורב שלא לערף שבת: (ג) להניחו לשבת. אבל להניחו (טו) להל ככהאי גוונא ולבשל אחרים לערף יום-טוב אסור, ובש"ל: יט (נד) מתר להדליק. ודלהדלקת הני אין צריך ערובה⁶²; ורובע זה (טו) אין אומרים בפסח 'בהדין ערובא' ולאדלוקי שרגא: (נה) ויש אומרים. הרבה (עט) אחרונים הסכימו דעקר כדעה זו, ולכך אנו אומרים בפסח 'בהדין ערובא' גם 'לאדלוקי שרגא', דגם זה נטר על-ידי הערובה⁶³, אלא דאם הניח הערוב ולא אמר, (עט) אין אסור בדיעבד, דממילא נגדר גם זה, אבל אם לא הניח כלל אסור, ורב גר אחד מתר להדליק ככל אפן. (פ) ויש מקליו כדעה ראשונה להדליק כל מה שרובע, (פג) ולכתחלה נכון שיקנה לאחרים והם ידליקו לו או יסתפק בגר אחד⁶⁴:
כ (נו) מי שלא ערב וכו', ודוקא אחד מאנשי העיר שאינו נטפל לעשותו ולתבשילו של חברו⁶⁵, אבל אשתו ובני-ביתו של אדם, כיון שערב הבעל-הבית, הם נטפלין לו ומותרין לבשל⁶⁶ אף-על-פי שלא ערכו לעצמן כלל וגם הוא לא זכה להם על-ידי אחר:
(נד) לאחרים ואפלו בביתם. קא משמע לן (פג) דלא אמרינן, כיון שהם ערכו ויכולים לבשל לעצמן ויולין לעשות שליח עבדו, וכיון שהוא לא ערב אסורא נמי עלה לבשל: (נה) וגם אחרים וכו'. רובע לומר, (פג) אפלו בביתם: (נט) לבשל לו. הינו (פד) מקמחו, דאף שהם ערכו, לא התר להם לקח קמח שלו, דגם (פס) קמחו נאסר על זמן שהוא שלו: (ס) לאחרים שערכו במתנה. הינו במשיכה לרשותם או בהקבחה בכל מקום⁶⁷, דאלו בקנין סודר אסור⁶⁸ [אחרונים]: (סא) ואם אין שם

שער הציון

(טו) מגן-אברהם ומתעית-השקל ופשוט, דהלא גם לשבת אסור אם לא מה שבשול בשעה שהיה ערובו קום, ולהל לא שרף זה: (טו) בתיאור בשם ר"ף ורמב"ם שלא הביאו זה בפסח שלהם, וכן בשבלי-לקט בשם העטור לא הזכיר זה: (עט) מגן-אברהם ותמר-משה ומי'אדם והגר"ו, להסגן-אברהם גם הר"ף מודה, אלא דממילא נגדר, ולכן אין צריך להזכיר בהגה, וכן מוכח מהגר"א שפסקים עמו, מכל מקום בעבודת-הקדש מבאר דיש דביכרא לה שאין צריך כלל לערוב לענין הדלקת גר והוצאה, וכן נזכר ביה זו ברין, ודלא כדמשמע ממגן-אברהם שאין חולק בזה [נה"ש]: (עט) מוכח מר"ף ורמב"ם, וכן מבאר בפארי' ונא"ה וכל-יב: (פ) הינו וברכ"י יוסף בעל הדוד, וכן כתב האלהי בבה בשם נקטת הגדולה שכן נהגו העולם: (פג) דכל הראשונים מקלירין בזה, התוספות בבבב"ה (דף כב) נסביתא להו דאם רק לא הזכיר דאסור להדליק והירא"ש וריצב"א בשם רש"י בהשוואה ובשם גאונים [כגון לבשל לכותל], הובא באור ורצו, והר"ן והרב המגיד בשם רש"י, שראוי לומר, וכן הוא גם דעת המאירי וכל-יב, אלא דהאמירה אינו מעכב בדיעבד לדידהו ולתמאירי הוא בכלל אפינה ובשול שהיא על-ידי הבצירה, והוא הדין הדלקה, וסבירא זו פסח גם הר"ה, ולכל-יב הוא בכלל למעבד כל צרכנא⁶⁹, ואם כן לכתחלה על-פלי פנים טוב להחמיר אם לא הניח ערוב: (פד) הינו לאפרי' מסביר בעל העטור, כמו שכתב בבתי-יוסף: (פג) כן מוכח מלשון השלחן-ערוב: (פד) דאלו הראשונים מקלירין בזה, התוספות בבבב"ה (דף כב) אלהי רבה ותמר-משה והגר"ו ומי'אדם ובהקטמת בתי-יוסף ורש"י ודלא כדרכי-משה [ובדעת הרשב"א, לולא דביניה יש מקום עיון בזה, כיון דהר"ף והרמב"ם השמיטו כל עקר דין זה וכן הרבנו נתנאל השמיטו, ודי לנו אם נקל במה שהקל הרשב"א בהדא, אבל מכל מקום הפקל יש לו על מי לסמוך: (פז) אחרונים: (פח) הפוסקים סומנו דבריהם, והסתברא דשערו כפי מה שצריך לו למנותווי לכל השבת וכן בקדרה ואין צריך למצמם בזה, ומה שכתבו בצמצום: הינו שלא להרות במיני לחמים כן כמו בסתור תבשילין, דהלא ירבה במלאכת לישה וכן בטרח תקוני תבשיל, עין סימן תקנ: (עט) מוכח מאחרונים בש"ל אבל אם הפת שיש לו אינו מספיק לו לאכילה לכל השבת, מסתברא דמטר לו לאפות עוד פת: (ס) דרך-התיים: (סא) ויש"ל, ומבאר בט"ז סעף-קטן יח והסכים גם-כן לדעתו [ואלא שלשנו מהקמח קצת], וכן הסכים במור וקציעה, דכן נראה מסתימת המשנה וש"ס דילן, שלא הזכירו כלל נפח של 'בהדין ערובא' הנזכר בירושלמי ומשמע דהוא רק למצוה בעלמא, דלא כמגן-אברהם בסעף-קטן כג, אבל שארי אחרונים הסכימו לדעת השלחן-ערוב ותמגן-אברהם דהאמירה מעכב: